

Gieo "khẩu nghiệp" trên mạng xã hội

ISSN: 2734-9195

08:01 04/08/2025

Tôn giáo – đặc biệt là Phật giáo – dạy người ta quay về soi lại chính mình, hành trì giới – định – tuệ, chuyển hóa thân – khẩu – ý, chứ không phải mượn đạo lý để hợp thức hóa thói quen phán xét và công kích

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa X - Học viện PGVN tại TP.HCM

Trong thời đại mạng xã hội phát triển vượt bậc như hiện nay, mỗi cá nhân đều dễ dàng sở hữu một “diễn đàn” riêng, nơi tiếng nói có thể lan truyền đến hàng vạn người chỉ sau một cú nhấp chuột. Quyền tự do ngôn luận, vốn là một nền tảng quan trọng của xã hội dân chủ, đang bị một số người lạm dụng để công kích cá nhân, thóa mạ tập thể, và đáng buồn thay, trong một số trường hợp – đối tượng bị công kích lại là những người tu hành không có can hệ gì đến các sự việc cụ thể nào đó.

Không khó để bắt gặp trên các nền tảng số như YouTube, TikTok, Facebook hay các diễn đàn ẩn danh, những bình luận, video, bài đăng sử dụng các cụm từ đầy ác ý như “ma tăng”, “ác tăng”, “tà tăng”, “tà sư”,... Những lời nói đó, được buông ra một cách thoải mái, tùy tiện và thiếu suy xét, đã vượt khỏi ranh giới của phản biện xã hội lành mạnh, biến thành hành vi khẩu nghiệp – một dạng bạo lực bằng ngôn từ, gieo rắc tà kiến và nuôi lớn tâm sân hận trong cộng đồng.

Trong Kinh Pháp Cú dạy:

"Đầu trọc, không Sa-môn

Nếu phóng túng, nói láo.

Ai còn đầy dục tham,

Sao được gọi Sa-môn?"

(Pháp cú 264 - Hòa thượng Thích Minh Châu)

"Ai lắng dịu hoàn toàn,

Các điều ác lớn nhỏ,

Vì lắng dịu ác pháp,

Được gọi là Sa-môn."

(Pháp cú 265 - Hòa thượng Thích Minh Châu)

"Đức Phật cũng dạy tiếp:
Ai vượt qua thiện ác,
Chuyên sống đời Phạm Hạnh,
Sống thẩm sát ở đời,
Mới xứng danh Tỷ-kheo."
(Pháp cú 267 - Hòa thượng Thích Minh Châu)

Qua lời dạy này, có thể thấy chính đức Phật cũng đưa ra tiêu chuẩn rất rõ ràng để phân biệt Sa môn chân chính và kẻ giả danh tu hành. Tuy nhiên, điều đó không có nghĩa rằng bất kỳ ai trong xã hội cũng có quyền tự tiện áp đặt sự phán xét đó lên người khác, nhất là khi những đánh giá ấy không dựa trên tuệ giác, không xuất phát từ hiểu biết, mà chỉ từ cảm xúc tức giận, thành kiến cá nhân hoặc bị kích động bởi những luồng thông tin sai lệch.

Trong Phật giáo, khẩu nghiệp (vācā kamma) là một trong ba loại nghiệp căn bản (thân – khẩu – ý) tạo nên nghiệp báo tương lai. Trong Tăng Chi Bộ Kinh, đức Phật liệt kê bốn hình thức khẩu nghiệp bất thiện: nói dối, nói hai lưỡi, nói lời độc ác và nói lời vô ích.

"Những gì là bốn nghiệp do miệng cố ý tạo bất thiện, đưa đến khổ quả, thọ lấy khổ báo?"

Một là nói dối; người kia hoặc ở giữa đám đông, hoặc trong quyền thuộc, hoặc ở tại vương gia, nếu có ai kêu mà hỏi rằng: 'Người có biết thì nói'. Nhưng nó không biết mà nói là biết, biết nói là không biết; không thấy nói là thấy, thấy nói không thấy. Vì mình, vì người, hoặc vì của cải, biết rồi mà lại nói dối.

Hai là nói hai lưỡi; muốn ly gián người khác nên nghe nơi người này đem nói với người kia vì muốn phá hoại người này. Nghe nơi người kia đem nói với người này vì muốn phá hoại người kia. Những kẻ hợp nhau muốn tạo ly tán; những kẻ đã ly tán lại muốn cho xa rời để kết bè đảng, vui thích bè đảng, khen ngợi bè đảng.

Ba là nói thô ác; người ấy nếu có nói năng gì thì lời lẽ thô tục, hung bạo, tiếng dữ trái tai, không ai mến nổi, làm cho người khác phải khổ não, khiến cho không được định tâm.

Bốn là nói lời thêu dệt; người ấy nói không đúng lúc, nói không thành thật, nói lời không đúng nghĩa, nói lời không đúng pháp, nói không tịch tĩnh, lại còn khen ngợi sự không tịch tĩnh, trái ngược thời gian mà lại không khéo dạy dỗ, không khéo la mắng. Đó là bốn nghiệp do miệng cố ý tạo, bất thiện, đưa đến khổ quả,

thọ lấy khổ báo”.

Do đó, những hành vi vu khống người tu, gán ghép họ với các từ như “*tà tăng*” hay “*ác tăng*” khi chưa có sự xác minh cụ thể và công minh, không chỉ vi phạm pháp luật dân sự (xúc phạm danh dự, nhân phẩm người khác) mà còn là biểu hiện của ác khẩu, dẫn đến quả báo khổ đau cho chính người gieo.

Hình ảnh chỉ mang tính chất minh họa (sưu tầm).

Người đời, vì thiếu tu tập, dễ vướng vào cái gọi là “*tâm sân hợp lý*” – một kiểu biện minh rằng vì thấy sai trái nên được quyền chửi bới. Nhưng trong bài kinh “*Ví dụ cái cưa*” (Kakacūpama Sutta) thuộc Trung Bộ Kinh (Majjhima Nikāya), số 21. Đây là một bài kinh quan trọng, trong đó Đức Phật dạy về nhẫn nhục và cách đối trị sân hận, ngay cả khi bị người khác mắng chửi hoặc hành hạ thân thể. Đức Phật dùng hình ảnh “*một người bị kẻ khác cưa tay chân bằng lưỡi cưa cùn*”. Dù đau đớn tột cùng, nếu khởi tâm sân hận, người ấy đã không làm tròn lời Phật dạy. Ngài nhấn mạnh: “*Dù cho người khác có đối xử tàn bạo với các ông bằng tay, bằng đá, bằng gậy, bằng dao... các ông cũng phải từ bỏ sân hận, không được để tâm ô nhiễm*” (Trung Bộ Kinh, tập I, trang 177-190 (ấn bản

2012, NXB Tôn Giáo).

Đức Phật dạy phải tu tập tâm từ bi, không chỉ kiểm chế lời nói mà còn phải giữ tâm an tịnh. Nếu không, dù có nói "*ta theo Pháp*", nhưng khi bị chỉ trích lại nổi sân, thì không xứng đáng là đệ tử Phật. Bài học ấy không chỉ dành cho người tu, mà cũng là lời cảnh tỉnh những ai đang nuôi dưỡng tâm sân bằng ngôn từ độc hại.

Điều nguy hiểm là sự lan truyền của khẩu nghiệp này không còn mang tính cá nhân, mà đã trở thành hiện tượng tập thể. Khi một người khơi mào, những người khác hòa theo, tạo thành "*bầy đàn ngôn ngữ*", sẵn sàng chà đạp lên thanh danh, uy tín của người tu hành, dù không hề quen biết hay hiểu rõ sự thật về họ. Sự hùa hè nhất thời ấy thực chất là một dạng tập khí bất thiện đang cộng hưởng với tâm sân – một lực đẩy nguy hiểm dẫn đến suy đồi đạo đức cộng đồng.

Dĩ nhiên, Phật giáo không khuyến khích sự sùng bái hay niềm tin mù quáng. Những người giả danh tu hành, lợi dụng áo cà sa để trục lợi, cần được lên tiếng và xử lý theo pháp luật cũng như theo quy chế của tổ chức một cách nghiêm minh. Tuy nhiên, việc ấy phải được tiến hành trên tinh thần chính kiến và chính pháp, có cơ sở, chứng cứ, và thông qua những người có thẩm quyền, chứ không thể là sự lôi kéo cảm tính, dẫn đến vu oan giá họa, gây tổn hại cả cho người vô tội lẫn niềm tin tôn giáo của quần chúng.

Người học Phật chân chính cần ghi nhớ rằng, một lời nói không cẩn trọng có thể như mũi tên bắn ra không thể thu lại. Một lời sàm tấu sai có thể giết chết danh dự một đời tu của ai đó. Và một cộng đồng không biết dừng lại nơi giới hạn của sự tôn trọng sẽ đánh mất luôn cả nền tảng đạo đức mà tôn giáo, pháp luật và truyền thống văn hóa dân tộc đã dày công vun đắp.

Tôn giáo – đặc biệt là Phật giáo – dạy người ta quay về soi lại chính mình, hành trì **giới – định – tuệ**, chuyển hóa thân – khẩu – ý, chứ không phải mượn đạo lý để hợp thức hóa thói quen phán xét và công kích. Giữa một xã hội vốn đầy biến động và mê muội, người tu hành chân chính là cột mốc tỉnh thức, là biểu tượng của từ bi và trí tuệ. Nhưng nếu những cột mốc ấy liên tục bị bôi nhọ, xuyên tạc, thì không chỉ người tu bị tổn thương, mà niềm tin vào đạo lý và nhân cách trong xã hội cũng dần mục ruỗng.

Vì vậy, đã đến lúc mỗi người cần cẩn trọng với lời nói của chính mình. Chớ lấy tự do ngôn luận làm chiếc áo khoác cho khẩu nghiệp. Chớ để một phút buông lung nơi bàn phím mà đánh đổi cả phước báu, lương tâm và tương lai của mình.

Tác giả: **Ngộ Minh Chương**

Học viên Cử nhân Phật học Từ xa Khóa X - Học viện PGVN tại TP.HCM